

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АПЕЛАЦИОНИ СУД У НОВОМ САДУ
Посл.бр. Гж 1489/14
Дана 5.2.2015. г.
НОВИ САД

У ИМЕ НАРОДА!

Апелациони суд у Новом Саду, у већу чији је председник судија Шалић Душица, а чланови судије Пејак Прокеш Оливера и Бајић Верица, у правној ствари тужиоца С.Т. из К., ул. ... , кога заступа А.З. из Б.Д.П., против тужене Р.С. – М.п. и д.у., коју заступа Д.п., ради рехабилитационог обештећења, одлучујући о жалбама тужиоца и тужене против пресуде Вишег суда у Новом Саду, посл. бр. П-249/13 од 25.02.2014. године, на седници већа одржаној дана 5.2.2015. године, донео је

ПРЕСУДУ

Жалба тужиоца се **одбија**, а жалба тужене се **делимично усваја, а делимично одбија**, па се пресуда Вишег суда у Новом Саду, посл. бр. П-249/13 од 25.02.2014. године, **преиначава** тако што се **одбија** захтев за исплату накнаде нематеријалне штете тужиоцу за износ од 400.000,00 динара, са припадајућом законском затезном каматом на овај износ, док се у преосталом непреиначеном усвајајућем и одбијајућем делу (за исплату износа од 800.000,00 динара са припадајућом каматом на тај износ), и у делу одлуке о трошковима поступка, пресуда **потврђује**.

Образложење

Побијаном пресудом је делимично усвојен тужбени захтев и обавезана тужена да тужиоцу на име рехабилитационог обештећења, на име душевних болова због лишења слободе рехабилитованог лица, исплати износ од 1.200.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 25.02.2014. године до исплате, у року од 15 дана, под претњом извршења. Преко досуђеног износа, до траженог 20.000.000,00 динара са припадајућом каматом захтев је одбијен. У делу којим је тражено да се обавезе тужена да тужиоцу на текући рачун на име рехабилитационог обештећења исплати по основу неплаћеног рада износ од 8.960.000,00 динара, неплаћеног прековременог рада у износу од 20.196.000,00 динара, изгубљене зараде по престанку лишења слободе у износу од 2.400.000,00 динара, неисплаћених зарада за време незапослености по престанку лишења слободе износ 1.778.400,00 динара, губитка пензија износ од 2.688.000,00 динара, у виду разлике у пензијама у износу од 17.539.199,99 динара, губитка стана у износу од 10.000.000,00 динара, новчане накнаде за претрпљени страх у износу од 20.000.000,00 динара, са законском затезном каматом од дана пресуђења до исплате,

тужбени захтев је одбијен. Одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка. Усвојен је захтев тужиоца за ослобађање од плаћања судских такси.

Жалбу против пресуде је благовремено изјавио тужилац, на одбијајући део, из свих разлога предвиђених чл. 373 ст. 1 ЗПП („Сл. гласник РС“ бр. 72/2011). У жалби се истиче да је погрешан закључак првостепеног суда да тужиоцу не припада накнада за материјалну штету, као и да је првостепена пресуда захваћена битном повредом правила поступка из чл.374 ст.1 тач.12 ЗПП. Оспорава се одлука о трошковима поступка. Нису тражени и опредељени трошкови другостепеног поступка.

Одговор на жалбу није достављен.

Жалбу је благовремено изјавила тужена из свих разлога предвиђених чл. 373 ст. 1 ЗПП („Сл. гласник РС“ бр. 72/2011). У жалби се истиче да је побијана пресуда захваћена битном повредом правила поступка из чл.374 ст.2 тач.12 ЗПП, да првостепени суд није био месно надлежан за поступање, те да је тужба за рехабилитационо обештећење поднета након протеча законом предвиђеног рока. Такође се истиче да је досуђена накнада нематеријалне штете превисоко одмерена. Предлог је да се побијана пресуда укине или преиначи одбацивањем, односно одбијањем тужбеног захтева. Трошкови другостепеног поступка нису тражени ни опредељени.

У одговору на жалбу, тужени је побијао наводе из жалбе тужене.

Овај суд налази да је **жалба тужиоца неоснована, а жалба тужене делимично основана.**

Побијана пресуда није захваћена битним повредама поступка из члана 374 став 2 тачка 1 до 3, 5, 7 и 9 Закона о парничном поступку, о чему суд води рачуна по службеној дужности, као и о правилној примени материјалног права, сходно члану 386 став 3 ЗПП, а на правилно и потпуно утврђено чињенично стање, делимично је правилно примењено материјално право.

Првостепени суд утврђује чињенично стање које се своди на следеће:

Тужилац је син сада пок. С.Р.-Р., рођеног ... године у месту С., у општини Н., преминулог ... године у К. Тужилац је рођен ... године у К.

Отац тужиоца је први пут ухапшен ... године од стране УДБ-е из К. и одведен у истражни затвор. Био је оптужен да се после 1948. године изјаснио за резолуцију ИБ-а, због чега му је изречена административна казна 2 године друштвено-корисног рада, након чега је, без суђења, одведен на Г.о. Потом је отац тужиоца ухапшен други пут ... године, када му је решењем СУП В. бр. ... одређен притвор, који му је решењем Окружног суда у Бечеју бр. Кр. 39/58 од 05.04.1958. године продужен до ... године, због основане сумње да је извршио кривично дело непријатељске пропаганде из чл.118 ст.1 КЗ, а због основане бојазни да би могао својим боравком на слободи утицати на сведоке и да би могао поновити кривично дело. Решењем Окружног суда у Бечеју бр. Кв. 54/58 од 23.04.1958. године је одређен истражни затвор. Дана 26.05.1958. године Окружни суд у Бечеју је пресудом Кв. 47/1958-15 осудио С.Р. – Р., због кривичног дела непријатељске пропаганде из чл.118 ст. 1 КЗ, на казну строгог затвора у трајању од ... године, с тим да му је у издржавање казне урачунат период проведен у притвору од ... године. Врховни суд Војводине је у жалбеном поступку уважио жалбу окривљеног и

смањено казну затвора на ... године. Након правоснажности пресуде, С.Р. је упућен на Г.о. по други пут. Од момента лишења слободе, па до повратка са Г.о., он је био у затвору ... године, односно први и други пут укупно ... године и ... месеци.

Када је тужиочев отац био лишен слободе први пут, тужилац је имао ... године, а други пут је имао ... година. Тужиочеви родитељи су се развели ... године, а тужилац је живео са мајком. Суд утврђује здравствене проблеме које је имао отац тужиоца услед боравка у затвору на Г.о.

Решењем Вишег суда у Новом Саду бр. Рех. 60/10 од 12.04.2011. године, усвојен је захтев за рехабилитацију сада пок. С.Р., па је утврђено да су пресуде Окружног суда у Бечеју бр. К. 47/1958-15 од 26.05.1958. године и пресуда Врховног суда АП Војводине бр. Кж. 656/58 од 01.09.1958. године, ништаве од тренутка доношења, као и њихове правне последице.

Тужилац је дана 20.05.2012. године поднео Министарству правде – Комисији за рехабилитационо обештећење захтев за исплату рехабилитационе накнаде. Комисија је одговорила тужиоцу дописом од 21.03.2013. године, са понудом за закључење споразума на име накнаде нематеријалне штете у висини од 70.000,00 динара, што тужилац није прихватио.

На овако правилно и потпуно утврђено чињенично стање, првостепени суд је делимично правилно применио материјално право.

По налажењу овог суда, а супротно наводима жалилаца, изрека побијане пресуде је разумљива и сагласна разлозима за одлуку о тужбеном захтеву, у образложењу су садржани јасни и непротивречни разлози о битним чињеницама, довољни за пресуђење правилном применом материјалног права, па нема недостатка услед којих се наведена пресуда не би могла испитати у жалбеном поступку, а тиме ни битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП.

Законом о рехабилитацији, сагласно одредби члана 1. став 1. наведеног закона, уређене су рехабилитација и правне последице рехабилитације лица лишених живота, слободе или других права до дана ступања на снагу тог закона, из политичких, верских, националних или идеолошких разлога.

Према одредби чл.21 ст.2 Закона о рехабилитацији, право на рехабилитационо обештећење имају и брачни друг, деца и родитељи, односно браћа, сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица, у складу са одредбом члана 26. став 4. овог закона.

Правне последице рехабилитације регулисане су одредбом члана 3. став 2. Закона о рехабилитацији, којом је прописано да су правне последице рехабилитације за рехабилитовано лице и друга лица одређена законом, мере уклањања и ублажавања последица ништавих, односно непуноважних аката и радњи, којима су рехабилитована лица лишена живота, слободе или других права из политичких, верских, националних или идеолошких разлога и оне обухватају: право на посебан пензијски стаж, месечну новчану накнаду, здравствену заштиту и друга права из здравственог осигурања, право на враћање конфисковане имовине или имовине одузете по основу прописа из члана 2. став 1. овог закона, односно обештећење за ту имовину и право на обештећење за материјалну и нематеријалну штету (рехабилитационо обештећење).

Надаље, Закон о рехабилитацији прави разлику између права рехабилитованих и права других лица, па у члану 20. прописује која су права рехабилитованих лица, док у члану 21. прописује права других лица. Одредбом члана 21. став 1. Закона о рехабилитацији прописано је да лице из члана 7. тачка 5) наведеног закона (деца лица из члана 1. став 1. која су за време трајања повреде права и слободе родитеља рођена у установама за извршење санкција, односно која су у тим установама са њима провела део времена или су за то време расла без родитељског старања једног, другог или оба родитеља) има право на здравствену заштиту и друга права из здравственог осигурања, као и право на рехабилитационо обештећење, у складу са одредбом члана 26. став 3. тог закона. Према одредби члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији, рехабилитовано лице и лице из члана 7. тачка 5) има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи.

Према утврђеним чињеницама, отац тужиоца је лишен слободе два пута, сходно одлуци којом је рехабилитован, из политичко-идеолошких разлога. Наиме, С.Р. је најпре лишен слободе ... године, под оптужбом да се изјаснио за ИБ, након чега је издржавао казну друштвено корисног рада на Г.о. Тужилац је рођен ... године. Потом је тужиочев отац поново ухапшен ... године због сумње да је извршио дело непријатељске пропаганде, због чега је након жалбе одлуком Врховног суда Војводине осуђен на ... године затвора, које је издржавао на Г.о. Тада је тужилац имао ... година.

Сходно цитираним законским одредбама, а имајући у виду да тужилац, као дете које је расло без родитељског старања за време док му је отац био лишен слободе, спада у круг лица из члана 21. став 1. Закона о рехабилитацији, чија права и услови за њихово остваривање су конкретизовани одредбом члана 26. став 3. истог закона, као и утврђену чињеницу да је сада пок. С.Р. рехабилитован решењем Вишег суда у у Новом Саду бр. Рех. 60/10 од 12.04.2011. године и да је утврђена ништавост пресуда по основу којих је био лишен слободе, као и ништавост свих правних последица ових пресуда, правилно је становиште првостепеног суда да тужилац има право на накнаду нематеријалне штете по основу претрпљених душевних болова због лишења слободе пок. оца, коју тужбом потражује. Међутим, суд је приликом одлучивања о захтеву тужиоца за накнаду нематеријалне штете по том основу погрешно применио одредбе члана 200. Закона о облигационим односима, те је одмерио превисок износ правичне новчане накнаде, који не одговара околностима предметног случаја, економским и социјалним приликама у Р.С. и самој суштини накнаде нематеријалне штете, па је основано жалбено указивање тужене на погрешну примену материјалног права у овом делу побијане одлуке, док су супротни жалбени наводи тужиоца (да је износ накнаде прениско утврђен) неосновани. Ценећи све околности конкретног случаја, а посебно дужину временског периода у ком је тужилац растао без очевог старања, чињеницу да је приликом првог лишења слободе оца, тужилац био мало дете (рођен је ... године, а отац му је ухапшен ... године) и да потом је растао без оца још две године када је имао ... година, при чему је тада свакако имао бољи увид у животну ситуацију свог оца и конотацију коју је његова осуда и боравак на Г.о. имала, те водећи рачуна о циљу накнаде нематеријалне штете (што потпуније успостављање психичке и емоционалне равнотеже тужиоца), правичну новчану накнаду за душевне болове које је тужилац претрпео због лишења слободе пок. оца представља износ од 800.000,00 динара, па је првостепена пресуда у том делу преиначена на начин као што је наведено у изреци ове пресуде.

У погледу права на накнаду материјалне штете која се тужбеним захтевом потражује, правилно је првостепени суд закључио да то право сходно одредби члана 26. став 1. Закона о рехабилитацији има рехабилитовано лице, а не и лица из члана 21. став

1. истог закона, те да би тужилац такво потраживање могао основано истицати једино у ситуацији да је његовом пок. оцу за живота признато право на накнаду материјалне штете правоснажном судском одлуком или одлуком надлежног органа тужене, и да му иста није исплаћена, када би тужилац иза оца могао наследити део тог потраживања, сразмерно свом наследничком делу. Такође, правилно је првостепени суд одбио захтев тужиоца за накнаду нематеријалне штете због претрпљеног страха, будући да накнада нематеријалне штете по том основу није предвиђена одредбом члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији, којом су регулисана права лица из члана 7. тачка 5) наведеног закона.

Чињеница што је донета одлука о рехабилитацији нема никакве везе са душевним болом тужиоца, јер је на тај начин рехабилитован његов отац и утврђено да он, суштински, није био државни непријатељ, односно да је потпуно супротно свим модерним кривичним законодавствима, тужиочев отац заправо одговарао за деликт мишљења и јавног изражавања политичког мишљења и воље. Тиме се не даје сатисфакција за чињеницу да је тужилац у периоду када му је отац био у затвору на Г.о. без родитељске бриге и љубави, односно за душевни бол који је због тога трпео. Душевни бол је субјективан, индивидуалан феномен, јер зависи од психолошке структуре личности. Због тога је накнада у сваком конкретном случају индивидуална, и она зависи од интензитета и трајања душевних болова и других околности случаја. У том смислу, овај суд се руководио узрастом тужиоца у време када му је отац упућен на издржавање казне затвора.

Сходно чл. 27 ст. 1, 2, 3 и 4 Закона о рехабилитацији, тужилац је у року поднео тужбу, јер према овој одредби на основу одлуке суда којом се усваја захтев за рехабилитацију, рехабилитовано лице и лица из члана 26. ст. 3. и 4. овог закона могу поднети захтев за рехабилитационо обештећење. О захтеву за рехабилитационо обештећење одлучује Комисија за рехабилитационо обештећење. Ако захтев из става 2. овог члана не буде усвојен или по њему Комисија за рехабилитационо обештећење не донесе одлуку у року од 90 дана од дана подношења захтева, подносилац захтева може код надлежног суда поднети тужбу за накнаду штете. Ако је постигнут споразум само у погледу дела захтева, тужба се може поднети у погледу остатка захтева. Тужба за накнаду штете из става 3. овог члана не може се поднети по истеку рока од једне године од дана достављања одлуке о одбијању захтева или дана закључења споразума, односно од истека рока из става 3. овог члана.

Будући да је захтев упућен Комисији дана 20.05.2012. године, да је тужба поднета 15.11.2013. године, али да је Комисија одговорила понудом за закључење споразума 21.03.2013. године, следи да је тужба поднета у складу са законом предвиђеним роковима. Ово из разлога, јер ако Комисија за рехабилитационо обештећење понуди странци закључење споразума о рехабилитационом обештећењу, којим делимично признаје захтев за обештећење, након истека рока од 90 дана од дана подношења захтева за обештећење, а у року од наредних годину дана, сматраће се да је донела одлуку којом одбија остаток захтева, па се рок из чл.27 ст.4. Закона о рехабилитацији има рачунати од момента достављања предлога споразума о рехабилитационом обештећењу.

Одлука о трошковима поступка је потврђена, будући да тужилац током првостепеног поступка никада није доставио суду одређени трошковник, што је предуслов за досуђивање истих, сходно чл. 163 ЗПП.

Није основан жалбени навод тужене стране везан за месну ненадлежност, будући да сходно одредби чл. 44 ЗПП, месно надлежан је и суд на чијем је подручју извршена штетна радња или суд на чијем је подручју наступила штетна последица.

Из наведених разлога, првостепена пресуда је делимично потврђена применом чл. 390 ЗПП, а делимично преиначена применом чл. 394 тач. 4 ЗПП.

Председник већа-судија,

Шалић Душица, ср

Зто:

Напомена:

Рев 1106/2015 од 12.05.2016 године одбијена као неоснована ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом саду Гж 1489/14 од 05.02.2015 године.